

ІЛЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

1. HT – Hydro Turbo 98. - Louena, 1998. – 636 p.
2. IW – Industrial World. – USA, 1992. – 38 p.
3. WP – World Pumps. – UK, 1997. - № 367. – 62 p.
4. W – Water. – UK, 1995. – 20 p.
5. CCDV – Commander CDV. – USA, 1994. - № 2. – 22 p.
6. THS – Type HS. Horizontal Plunger Pumps. – USA, 1995. – 6 p.
7. VDHGP – Varley Double Helical Gear Pumps. – UK, 1996. – 16 p.
8. API – API 610. A Mechanical Seal Guide to API 610 Standard. – John Crane Incorporated, USA, 1990. – 64 p.

Надійшла до редакції 6 червня 2006 р.

РЕФЕРУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕНСИВНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

І.М. Серебрянська

У статті розглядається проблема реферування в сучасному вузі, наводиться класифікація засобів реферування, обґрунтовується доцільність його використання на заняттях іноземної мови, його роль у зв'язку з тенденціями інтеграції вищої освіти України.

Метою вивчення іноземної мови у вузі є практичне оволодіння різними видами мовної діяльності відповідно до профіля факультету. Під час вивчення іноземної мови практична мета пов'язана з виховною й загальноосвітньою метою. Навчальний матеріал, трактування його змісту й тематика сприяють вихованню студентів, розширенню їх світогляду. Відповідно до навчальної програми по закінченні курсу іноземної мови студенти повинні читати з повним розумінням художню літературу та літературу за своєю спеціальністю, володіти усним монологічним та діалогічним мовленням у межах побутової та спеціальної тематики, сприймати іноземну мову в нормальному для даної мови темпі, перекладати з іноземної мови на рідну тексти відповідної тематики. Одним із засобів підвищення інтенсивності навчання іноземній мові у вищому навчальному закладі є реферування. Ми поставили перед собою завдання розглянути поняття «реферування» з точки зору специфіки вивчення іноземної мови в немовних вузах, зробити огляд засобів реферування, розмежувати реферування як засіб навчання і засіб контролю відповідно до вікових груп студентів та визначити роль реферування у навчальному процесі у зв'язку із впровадженням в Україні інтегрованих форм навчання в системі вищої освіти.

Щодня кількість інформації у нашому суспільстві зростає. Добре це чи погано? З одного боку, звичайно ж, добре, адже у сучасного студента є можливість використовувати різні інформаційні ресурси при підготовці до занять (не лише підручники чи іншу літературу, а й інтернет-ресурси, користуватися технічними засобами), витративши на це менше часу. З іншого ж боку, такий великий потік інформації, з яким ми зустрічаємося сьогодні, може стати на заваді, якщо людина не вміє його сприймати, правильно ним оперувати. Для цього потрібні певні навички, адже без них можна просто розгубитися або ігнорувати корисну інформацію, яка надходить. У нашу інформаційну добу особливо зростає роль викладача. Допомогти студентові зорієнтуватися, вибрати основне, підтримати його – є одним із завдань педагога. І реферування в цьому відіграє неабияку роль.

Поняття «реферування» означає короткий виклад змісту якого-небудь питання з використанням одного чи декількох джерел інформації.

Уміння складати реферат дозволяє оволодівати навичками вільного орієнтування в тексті, виділення з нього необхідної інформації й викладення змісту прочитаного рідною й іноземною мовами.

Це питання не нове в методиці. Його досліджували І.Бім, Е.Полат, І.Зимня, Г.Рогова, М.Нуждіна, Л.Комарова, С. Фоломкіна та ін. Але воно залишається досить актуальним.

Мистецтво реферування, або вибору найбільш важливих або характерних фрагментів з одного або багатьох джерел інформації, стало невід'ємною частиною повсякденного життя. Рефератом, наприклад, можна назвати новини, які щодня пропонує нам телебачення, короткі анонси фільмів, відеозаписи спортивних змагань, зведені дані біржових таблиць тощо. З'явилося навіть поняття *«автоматичне реферування»* (короткий виклад інформації великих масивів, здійснений на основі спеціально розроблених технологій, який пропонується користувачеві з метою ознайомити його з певними даними за менший відрізок часу). Але слід уміти не лише сприймати готовий реферат, а й розвивати навички самостійного реферування. Коли Кельвіна Куліджа одного разу запитали, що говорив священник на проповіді про гріх, він відповів: «Він розповів, чого слід утримуватися». Ця відповідь є прикладом можливостей інтуїтивного розуміння, яке покладено в основу викладу, - людині, яка зрозуміла основну думку інформації, легше виділити основне і викласти її зміст.

Існує декілька **типів реферату**:

- за характером вихідного матеріалу: реферати монографічні, реферати оглядові;

- за типом окремих операцій згортання вихідного тексту: реферати-цитати, реферати-витяги, реферати -узагальнення;

- за типом організації вихідного матеріалу: реферат-конспект, реферат-резюме [6, с. 10].

Реферат-конспект і реферат-резюме можна використовувати в навчальному процесі з метою контролю розуміння прочитаного. Реферат-конспект має більший обсяг і включає всі основні положення оригіналу. Реферат - резюме являє собою коротке резюме (висновок) прочитаного. Інші зазначені види реферату є ефективним способом отримання інформації з тексту.

Існує два варіанти скорочення тексту. Якщо він не перевищує 500 слів, допустимим вважається скорочення в 3-4 рази. Для текстів у 2-3 тисячі слів кількість речень у рефераті відповідає числу суб'єктів (абзаців чи зв'язці абзаців, які розвивають одну підтему). У цьому випадку обсяг навчального реферату складає 50 - 100 слів (приблизно 10-15 речень). Реферат такого обсягу є доцільним для текстів будь-якого обсягу [6, с. 14].

Специфікою вивчення іноземної мови в немовних вузах є те, що, крім художніх текстів, для яких притаманна емоційність, вивчаються також науково-технічні тексти, в яких переважає інтелектуальна інформація. Вони є засобом комунікації між спеціалістами. Їх особливістю є логічність, точність, безособовий характер викладу. Це зумовлює використання певних формул, термінології, кліше.

Методисти розробили **алгоритм складання реферату**, який передбачає таке:

1 Зазначення назви тексту, що реферується, українською, а також іноземною мовами, імені автора, вихідних даних джерела, сторінок оригіналу, кількості рисунків, креслень, схем.

2 Визначення мети оригіналу.

3 Розподіл тексту першоджерела на частини.

4 Визначення головної думки кожної частини у вигляді ключових фраз.

5 Створення вторинного тексту, тобто реферату на основі ключових фраз.

6 Редагування тексту реферату[6, с. 17].

Інші дослідники називають три етапи реферування:

- аналіз вихідного тексту;
- визначення його характерних фрагментів;
- формування відповідного висновку.

Згідно з цим при оформленні реферату можуть використовуватися такі мовні звороти:

1 The article (text) is head-lined...
The headline of the article (I have read) is...

2 The author of the article (text) is...
The article is written by...

3 It is (was) published in...
It is (was) printed in...

4 The main idea of the article (text) is...
The article is about...
The article is devoted to...
The article deals with...
The article touches upon...
The article presents some results which illustrate...

5 The purpose of the article (text) is to give the reader some information on...,...is to compare (to determine) ...

The aim of the article is to provide the reader with some material (data) on...

6 The author starts by telling the readers (about, that)...
The author writes (states, stresses, thinks, points out) that...
The article describes...
According to the article...
Further the author reports (says) that...
The article goes on to say that...

7 The article is (can be) divided into 4 (5-7) parts.
The first part deals with...
The second part is about...
The third part touches upon...
The fourth part of the article includes the fact on...

8 In conclusion the article reads...
The author comes to the conclusion that...

9 I found the article (text) interesting (important, dull, of no value, easy, (too) hard to understand...).

В українській мові найуживанішими дієсловами, які вживаються в рефератах, є:

– дієслова, які використовуються для переліку основних питань:
автор розглядає, описує, аналізує, називає, розкриває, говорить, показує, висвітлює, повідомляє, зупиняється;

– дієслова, які використовуються на позначення дослідницького чи експериментального матеріалу:

автор досліджує, доводить, вважає;

– дієслова, що використовуються для передачі визначень і градацій, класифікації конкретних проблем, питань:

автор дає визначення, порівнює, формулює, констатує;

– дієслова, які передають слова й думки, які автор першоджерела виділяє особливо:

автор виділяє, підкреслює, повторює, спеціально зупиняється, неодноразово повторює, звертає увагу, загострює увагу, акцентує увагу, зосереджує увагу;

– дієслова, які використовуються для узагальнень, підбиття підсумків:

автор робить висновок, узагальнює, підбиває підсумки;

– дієслова, які фіксують аргументацію автора першоджерела з використанням прикладів, цитат, ілюстрацій, цифр, різноманітних даних:

автор наводить приклади (цифри, таблиці), аргументує, спирається, ілюструє, доводить, порівнює, співвідносить, протиставляє, цитує;

– дієслова, які використовуються для вираження позиції автора:

автор погоджується, критикує, наводить аргументи, полемізує, сперечається.

Реферати розрізняють за функцією й цільовими групами. Так, наприклад, реферат може бути розповідним, інформативним чи критичним. **Розповідні реферати** формуються за класичним принципом отримання інформації: вони надають достатній обсяг інформації, щоб створити у користувача(слухача чи читача) уявлення про відповідні джерела, для того щоб їх можна було відібрати для більш уважного читання. **Інформативні реферати** замінюють собою текст. Вони містять у собі основну або нову фактичну інформацію в скороченій формі. **Критичні реферати** (чи огляди) повідомляють не лише зміст інформації, а й передбачають певну думку про неї. Критичні реферати мають додаткову цінність порівняно з оригіналом, оскільки передбачають висновки, яких немає в самому тексті [8, с. 15]. На нашу думку, кожен із цих видів реферату має свою цінність як засіб навчання та контролю навчання на заняттях іноземної мови. Так, наприклад, скласти розповідні чи інформативні реферати можна запропонувати студентам технічних чи економічних спеціальностей як один із видів самостійної роботи при підготовці до обговорення певної теми за профілем. Краще такий вид роботи проводити після опрацювання текстів за підручником та засвоєння лексики з даної теми. Дається домашнє завдання опрацювати додаткові джерела чи вивчити самостійно окремі проблеми, використовуючи однакові чи різні джерела інформації, і представити їх у вигляді реферату. Це сприятиме розвитку пошукових навичок студентів, розширення їх кругозору та збільшення зацікавлення предметом.

Критичні реферати передбачають критичне мислення, а отже, і творчий підхід до питання, тому радимо його застосовувати у групах студентів із вищим загальним і мовленнєвим рівнем підготовки. До нього можна вдаватися й на аудиторних заняттях, опрацьовуючи тексти за підручником, адже студентам цікаво буде послухати різні думки своїх товаришів з одного й того самого питання. Як показує досвід, ефективно можна застосовувати такий вид діяльності й на курсах поглибленого вивчення іноземної мови, які проводяться викладачами кафедри Сумського державного університету при науково-лінгвістичному центрі. Так, завдяки активізації навичок читання на цих заняттях спостерігається покращення техніки читання, удосконалюється усне мовлення, реферування сприяє мотивованому й більш емоційному засвоєнню іншомовного матеріалу, а отже, зростає й зацікавленість до предмета.

Існують різні погляди щодо застосування реферування у вікових групах студентів. Одні методисти вважають, що починати навчати реферування текстів доцільно вже на молодших курсах на матеріалі загальноосвітніх текстів. Інші - що його слід проводити на старших курсах, коли студенти володіють певним мовним арсеналом і професійними знаннями, адже під час читання з установкою на реферування аналізується мовна форма й широко застосовуються знання зі спеціальності [6, с. 12]. На нашу думку, реферування можна використовувати як один із *засобів навчання* іноземній мові вже на

молодших курсах, тому що завдання скласти реферат зобов'язує студента уважно вивчити текст, розібратися в лексико-граматичних труднощах, виділити найбільш важливі положення і в короткій формі письмово викласти суть питання, якому присвячений даний текст. І для розвитку цих навичок необов'язково брати текст спеціальної направленості. На старших же курсах реферування стає не лише ефективним *засобом навчання, а й контролюючим засобом*. Особливо доцільно займатися реферуванням у групах із поглибленим вивченням іноземної мови, оскільки рівень володіння іноземною мовою таких студентів вищий і часу на освоєння матеріалу програмою відводиться більше.

Розвитку навичок цілісного сприйняття тексту, виділення основної інформації й уміння передати її у стислій формі можуть сприяти, наприклад, такі вправи:

- виділити в тексті абзаци, в яких іде мова про ту чи іншу подію;
- сформулювати головну думку кожного абзацу українською (чи англійською) мовою;
- дати заголовок кожному абзацу, використовуючи словосполучення з тексту;
- скласти анотацію (коротку довідку про зміст тексту) українською мовою, використовуючи запропоновані запитання;
- скоротити речення за рахунок слів, які уточнюють і доповнюють основну інформацію;
- виділити речення, в яких повідомляється основна інформація, і речення з допоміжною чи уточнюючою інформацією;
- дати відповіді на питання;
- використовуючи матеріал попередніх завдань і спираючись на зміст тексту, написати англійською мовою реферат у межах 10-15 речень із урахуванням запропонованих запитань [2, с. 149].

Роль реферування зростає у зв'язку із впровадженням інтегрованих форм навчання в систему вищої освіти України. Однією з форм інтегрованого підходу до організації навчального процесу у вузах є стратегія «Learning Communities»(LC) («Вчимося разом»), яка вже має досвід використання в навчальних закладах України. Це стратегія, що посилює процес навчання за рахунок більш глибокого розуміння цінностей та проблем, які використовуються спільними зусиллями двох викладачів з різних дисциплін, які проводять практичне заняття разом [1, с. 13]. Важливою складовою інтегрованих дисциплін є англійська мова, адже економічні чи технічні питання вивчаються паралельно іноземною та рідною мовами. І тут при підготовці до таких занять стане в нагоді уміння студента вибирати основну інформацію з текстів відповідної тематики, а потім викладати її зміст у короткій формі. Адже в інтегрованому курсі актуальним є вже не просто переказ тексту, до якого так часто вдаються на уроках іноземної мови, а *реферування* рідною й іноземною мовами. Таким чином, вихідний текст не відтворюється, а створюється новий текст, що відображає основний зміст вихідного. При цьому студенти можуть читати різні тексти, а потім обмінюватися інформацією з цієї теми. Саме в такому випадку, на думку деяких методистів (І.Бім, Е.Полат), використання тексту як опори може надати усному спілкуванню реальну практичну спрямованість.

Наше спостереження за досвідом навчання іноземній мові у вузі дозволяє зробити висновок, що самостійно підготовлені студентами реферати є ефективним засобом удосконалення навичок спілкування, формування впевненості в собі як цікавому співбесіднику, дає можливість поповнювати свій лексичний запас, активізувати граматичні навички, знайомитися з новими поняттями та проблемами.

Отже, реферування сприяє розвитку навичок читання, вдосконалення усного мовлення, усного непередготовленого мовлення зі спеціальності. Воно розвиває творче і логічне мислення студентів, здатність критично оцінювати інформацію, працювати з оригінальною літературою. Таким чином, реферування є ефективним засобом підвищення інтенсивності навчання не лише іноземної мови, а й інших предметів. І в той самий час воно є яскравим показником рівня володіння студента іноземною мовою і сприяє формуванню його як всебічно гармонійно розвиненої особистості.

SUMMARY

The article is devoted to the problem of making a synopsis in non-linguistic institutions of higher education. The experience of using it on junior and senior courses is generalized in this article. The classification of means of making synopsis is described here. The necessity of synopsis use on the lessons of foreign language and integrate courses is proved.

Making synopsis plays an important pole in improving skills of all kinds of linguistic activity. It contributes to the success of forming a student as a completely harmonious developed person.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Авраменко В.І., Іщенко В.Л., Хван А.В. «Learning communities» - сучасна методика викладання іноземних мов /Сучасні тенденції комп'ютеризації процесу навчання іноземних мов: Збірник наукових праць. - Луганськ, 2006. - №4.
- 2 Базонова А.В. Реферирование текстов на французском языке.-М.,1984.
- 3 Бим И.Л. Личностно ориентированный подход – основная стратегия обновления школы //Иностр. языки. – 2001. - №2.
- 4 Грибанова К.И. Реферирование и аннотирование как средства развития иноязычной устной речи.- Пятигорск, 2005.
- 5 Полат Е.С. Новые педагогические технологии в системе образования.- М., 2001.
- 6 Шамрай Л.И., Гаркушева В.А., Пятницкая Л.В. Обучающий и контролирующий потенциал реферирования. – Макеевка: Донбасская национальная академия строительства и архитектуры.
- 7 The Giant Book of American Quotations, Grammercy Books, New York, 1992 .
- 8 Удо Хан, Индерджиет Манн. Системы автоматического реферирования / Открытые системы. - 2000. - №12.

Надійшла до редакції 6 червня 2006 р.

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВУЗІВ

О. Р. Гладченко

У статті пропонується база для вирішення проблеми формування мовної компетенції студентів.

У всьому світі все більше уваги приділяється якості освіти. І Україна як член європейського співтовариства також дотримується міжнародних освітніх стандартів.

Задля підтримки конкурентоспроможності українських освітніх закладів необхідно, щоб освітні послуги були не тільки якісними, але й сучасними та привабливими за формою для потенційного споживання.

Сучасне постіндустріальне інформаційне суспільство, яке характеризується високою потребою спілкування, гнучкості світосприйняття та мобільності, ставить високі вимоги перед студентами сьогодення. До нових потреб суспільства відносяться вміння використовувати нові інформаційні технології, вміння долати конфлікти, застосувати творчі здібності та бути готовими до міжособистісного та міжкультурного співробітництва.

Необхідність пошуку порозуміння між країнами робить можливим міжкультурне спілкування на основі знання студентами коду рідної